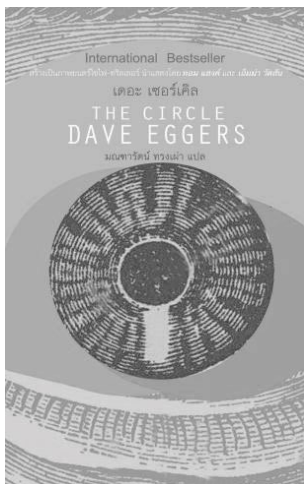

แนะนำหนังสือ

สุเมธ คิริคุณโชติ*
สทรรัฐ อภินิษฐานศาสตร์**

เดอะ เซอร์เคิล

1. รายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือ

ชื่อหนังสือ เดอะ เซอร์เคิล (The Circle)
ชื่อผู้เขียน เดฟ เอกเกอร์ส
ชื่อผู้แปล มณฑารัตน์ ทรงเผ่า
ชื่อผู้จัดพิมพ์ บริษัท สำนักพิมพ์ เลเจนด์ บุ๊คส์ จำกัด
ปีที่พิมพ์ 2559
จำนวน 492 หน้า ราคาปก 430 บาท

2. ประเภทและสาระสำคัญของหนังสือ

เป็นหนังสือนวนิยายที่นำเอาจินตนาการของโลกสังคมออนไลน์ในอนาคต ที่คาดว่าจะมีเทคโนโลยีคล้ายคลึงและมีการต่อยอดจากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เราคุ้นชินในปัจจุบันมาผูกโยงเข้ากับประเด็นร้อนต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบัน

* อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ศาสตราจารย์ ดร.

** นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เรื่องราวดำเนินผ่านตัวละครหญิงที่ชื่อว่า “เม ฮอลแลนด์” สาวมั่นผู้เฉลียวฉลาดและมี ความทะเยอทะยานสูง แต่แม้ว่าเมจะทำผลงานสำเร็จตามที่บริษัทมอบหมายให้และมีคุณภาพใน ระดับที่ยอดเยี่ยม ได้รับการชื่นชมไปทั่วทั้งบริษัท แต่ดูเหมือนว่าการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่บริษัท ใหม่แห่งนี้กลับไม่สู้ดีนัก เนื่องจากสังคมของเดอะ เซอร์เคิล ھاใช้เป็นส่วนประกอบพิศทั่วยไป ที่พนักงานใหม่จะต้องมานั่งปรับตัวเรื่องการทำงาน เพื่อนร่วมงานต่าง ๆ เพียงเท่านั้น แต่ภายใน มหาอาณาจักรของยักษ์ใหญ่แห่งโลกอินเทอร์เน็ตที่มีนโยบายผูกข้อมูลทั้งหมดทั้งปวงของพนักงาน เข้ากับระบบออนไลน์แห่งนี้ เมจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมในโลกออนไลน์ภายในบริษัทอย่างจริงจัง และแข่งขันเป็นยิ่งวด การปฏิบัติงานในหน้าที่ การพักผ่อน การเข้าร่วมกลุ่ม หรือกิจกรรมสังสรรค์ ต่าง ๆ ตลอดจนเรื่องราวอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานหรือเรื่องส่วนตัวจะต้องถูกนำเข้าสู่ระบบ ออนไลน์เพื่อเผยแพร่ให้กับพนักงานต่าง ๆ ในบริษัทรับรู้และร่วมปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมของตนเอง เช่น ในรูปแบบของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น หรือแม้กระทั่งการกดไลค์ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดก็ล้วนมีคำอธิบายถึงความจำเป็นดังกล่าวจากบริษัทเอง และเป็นเหตุผลที่น่ารับฟัง ทั้งสิ้น เช่น การบังคับทางพฤตินัยให้มีการเผยแพร่ข้อมูลลงสังคมออนไลน์เสมือนก็เพื่อสังคมจะได้มี การต่อยอดสิ่งที่นำมาเผยแพร่ให้ได้ อีกทั้งข้อมูลก็จะไม่เลือนหายไปตามกาลเวลาอันจะเป็น ประโยชน์แก่ผู้อื่นต่อไปด้วย

เดฟ เอกเกอร์ส ผู้แต่ง ยังหยิบยกประเด็นเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ อีกมากมายมาผูกโยง เป็นเรื่องราวเข้ากับความเป็นมหาอำนาจแห่งวงการผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตของเดอะ เซอร์เคิล อยู่เรื่อย ๆ เป็นลำดับแต่ประเด็นที่ดูจะเน้นเพื่อให้เกิดการถกเถียงกันขึ้น เห็นจะมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่เรื่อง “บุคคลโปร่งใส” และ “การประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต” โดย “บุคคล โปร่งใส หรือ transparent person” คือระบบที่ถูกออกแบบมาเพื่อตอบสนองต่อปรัชญาความเชื่อ ที่ว่า “บุคคลที่โปร่งใส ไม่มีอะไรจะต้องปิดบัง” บุคคลผู้เข้าร่วมโครงการที่จะมีสิทธิได้รับการ รับประกันว่าเป็นบุคคลที่มีความโปร่งใสได้นั้นจะต้องยินยอมให้มีการติดกล้องไว้ที่ตนเองเพื่อให้มี การถ่ายทอดภาพและเสียงต่าง ๆ ที่ผู้เห็นพบเห็นและมีปฏิสัมพันธ์ด้วย และออกอากาศให้ผู้ชมการ ถ่ายทอดสามารถรับชมพร้อมกันสามารถส่งข้อความแสดงความคิดเห็นสด ๆ พร้อมกันเข้ามาได้อีกด้วย ส่วนประเด็น “การประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต” นั้น เป็นประเด็นที่ผู้แต่งขมวดปมจากประเด็นต่าง ๆ ที่ตั้งไว้มาสู่เรื่องราวที่ชวนให้ผู้อ่านตั้งคำถามถึงการใช้อินเทอร์เน็ตในการรุมประชาทัณฑ์ผู้อื่น คล้าย การใช้ศาลเตี้ยพิพากษาหรือล่าแม่มดในสมัยกลาง ซึ่งเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ง่ายมากในโลกสังคมออนไลน์ ปัจจุบัน

เพื่อให้การดำเนินเรื่องให้เข้มข้นขึ้นเป็นลำดับและมีมิติทางตัวละครมากกว่าการนำเสนอ ประเด็นต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมาในลักษณะเป็นตำราสอนศีลธรรมทางอินเทอร์เน็ต ผู้แต่งก็ได้ผูก เรื่องราวจากการที่เม ต้องปรับตัวเข้ากับสังคมออนไลน์เสมือนจริงของบริษัท ประกอบกับลักษณะนิสัยและเรื่องราวส่วนตัวต่าง ๆ ในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ คนรักเก่า ตลอดจนพนักงานอื่น ๆ ใน บริษัทที่เมมิปฏิสัมพันธ์ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง เมื่อผนวกเข้ากับนวัตกรรมใหม่ ๆ ของเดอะ เซอร์เคิล

ก็นำพาไปสู่จุดยืนอันแย่งที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่ไม่ได้ทำความผิดพลาดจนต้องกลายเป็นหนูทดลองของระบบ “บุคคลโปร่งใส” นี้เสียเอง

ในการนี้ ผู้แต่งก็ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงนัยที่ว่าอินเทอร์เน็ตคือพลังอำนาจในยุคสมัยใหม่นี้ เพราะหลังจากที่ เม ได้กลายมาเป็นบุคคลผู้มีความโปร่งใสแล้ว เมก็ได้ก้าวเข้ามาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในเดอะ เซอร์เคิล และเป็นผู้ใช้ที่ใช้นวัตกรรมแห่งโลกอินเทอร์เน็ตอันทรงพลังของบริษัทกระทำการต่าง ๆ ที่บริษัทและตนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และเห็นว่าจะทำให้สังคมสมัยใหม่สดใสและน่าอยู่ยิ่งขึ้น อันทำให้เมได้รับการยอมรับท่วมท้นจากผู้บริหาร พนักงาน ตลอดจนประชาชนทั่วไป และดูเหมือนว่าเมเองก็หลงใหลได้ปลื้มอย่างมากกับการใช้อำนาจนี้เสียด้วย ที่น่าสนใจคือผู้เขียนได้ขมวดปมในตอนท้ายเรื่อง โดยตั้งข้อสงสัยว่าหากในวันหนึ่ง เมผู้ที่กำลังเป็นเครื่องจักรสำคัญแห่งการใช้อำนาจทางเทคโนโลยีนี้ และมีอำนาจพอที่จะหยุดยั้งพลังของอินเทอร์เน็ตทั้งหมดที่เดอะ เซอร์เคิล และตนเองร่วมสร้างร่วมแผ่ขยายอำนาจนี้ขึ้นมา ถ้ามีความจำเป็น เมจะยอมหยุดยั้งพลังอำนาจนี้หรือไม่ (น. 478)

3. ความคิดเห็น

เดอะ เซอร์เคิล เป็นผลงานที่ร่วมสมัยสอดรับกับปัญหาความสมดุลกันระหว่างนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐ ความเป็นส่วนตัว และความสะดวกสบายของประชาชนในธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่นับวันจะยิ่งเป็นที่ถกเถียงกันอย่างมากขึ้นในสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ก้าวไปไกลอย่างมากมายน่าเหลือเชื่อดังเห็นได้ในจากทุกวันนี้ เราไม่อาจจะหลีกเลี่ยงการอภิปรายและการเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวได้ ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีการผูกบัญชีเงินฝากธนาคารเข้ากับเบอร์โทรศัพท์หรือเลขบัตรประชาชนในระบบ “พร้อม-เพย์” ของไทยที่มีการถกเถียงกันระหว่างความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัย ความมั่นคง ความสะดวกสบาย ตลอดจนการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อย่างมากมายทั้งของทางภาครัฐและเอกชน ทั้งเพื่อรองรับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ในอนาคตมากมายในยุคนี้ โดยเราอาจประเมินคุณค่าของนวนิยายเล่มนี้ได้ละเอียดยิ่งขึ้นจากการจำแนกแยกประเด็นเป็นหมวดหมู่ดังนี้

3.1 ความเป็นดิสโทเปีย¹ในรูปเทคโนโลยีไซเบอร์ลิมิเตด

คงไม่เป็นการกล่าวเกินไปนักหากจะบอกว่าเดอะ เซอร์เคิลมีกลิ่นอายของ 1984 นวนิยายอันเลื่องชื่อของ จอร์จ ออร์เวลล์ อยู่ไม่น้อย โดยในขณะที่ 1984 พาเราไปสัมผัสถึงโลกดิสโทเปียอย่างสุดขีด ผู้คนต้องถูกร่อนด้วยภาษาให้เหมือนกันทั่วทั้งโลก อาชญากรรมทางความคิดเป็นเรื่องร้ายแรงยิ่งเหนือสิ่งอื่นใด จนฟังดูเหมือนยากที่จะเกิดขึ้นจริง แต่เดอะ เซอร์เคิล กลับเลือกที่จะจำลองบรรยากาศแห่งความขมุกขมัวเหล่านั้นในรูปแบบที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งกับการใช้เทคโนโลยีที่

¹มาจากคำว่า “dystopia” โดยในที่นี้หมายถึงโลกที่โหดร้าย สิ้นหวัง ตรงกันข้ามกับโลกในอุดมคติ

ปรากฏในปัจจุบันนี้ เราไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่า เราไม่ได้นึกภาพเชื่อมโยงจากสิ่งต่าง ๆ ที่เรามองเห็นอยู่รอบตัว อย่างบรรดากล้องวงจรปิดที่นับวันจะยิ่งติดถี่ยิบไปทั่วทุกตรอกซอกซอยทางแยก การใช้สื่อโซเชียลมีเดียอย่างเฟสบุ๊ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งฟังก์ชัน กดไลค์ แชรโพสค์ แสดงความคิดเห็น การชักชวนเข้ากลุ่ม หรือกิจกรรม และการถ่ายทอดสด ไปกับภาพต่าง ๆ ที่เดฟ เอกเกอร์ส ถ่ายทอดออกมาในหนังสือได้อย่างลื่นไหลไปด้วย

นี่อาจเป็นการยืนยันความหลังข้อหนึ่งของนวนิยายเรื่อง 1984 ที่มีมาตลอดคือ แม้ว่าการ์ตูนโลกในเรื่อง 1984 จะเป็นโลกดิสโทเปียสุดขีด แต่ไม่ได้หมายความว่ามันจะเกิดขึ้นจริงในรูปแบบอื่น ๆ ไม่ได้ เราอาจกล่าวได้ว่าอำนาจของอินเทอร์เน็ต และนโยบายต่าง ๆ ในเดอะ เซอร์เคิล เกือบจะเป็นร่างแปลงของ “โทรภาพ”² และ “พีบีเอ็ม”³ ใน 1984 ก็มีปาน

3.2 อรรถประโยชน์ของ Cloud System และสิทธิที่จะถูกลืม⁴

ประเด็นที่ไม่ใหญ่มากประเด็นหนึ่งแต่น่าสนใจและสามารถอภิปรายต่อยอดได้มากมาย คือนโยบายของเดอะ เซอร์เคิล ที่ผู้คนที่ต้องบันทึกข้อมูล ประสบการณ์ต่าง ๆ ของตนเอง หรือที่ตนประสบพบเจอมาบันทึกไว้ในระบบคลังข้อมูลคอมพิวเตอร์ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ประเด็นนี้เข้าใจว่าผู้แต่งต้องการนำเสนอควบคู่ไว้กับเรื่องสิทธิที่จะถูกลืม อันจะเห็นได้จากการที่เม ประสงค์อยากให้ลบข้อมูลที่เป็นเรื่องส่วนตัวหรือเป็นเรื่องที่ตนคิดว่าน่าอับอายจากระบบ แต่ก็ไม่สามารถลบได้ ประเด็นเรื่องสิทธิที่จะถูกลืมดังกล่าว เป็นประเด็นที่เริ่มถูกพูดถึงกันมากในต่างประเทศ เพื่อใช้อ้างในการลบการเสนอข้อมูลที่แสดงอยู่บนหน้าค้นหา แต่ไม่ได้ให้สิทธิในการลบตัวเนื้อหาข้อมูลออกจากระบบคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตโดยตรง จึงไม่แปลกนักที่ เดฟ เอกเกอร์ส จะนำประเด็นนี้มาสอดแทรกในหนังสือของเขา

3.3 โลกจำลองของการผูกข้อมูลส่วนตัวทั้งหมดเข้ากับบัญชีในระบบออนไลน์

ความร่วมมือสมัยต่อประเด็นนี้สอดรับกับระบบ “พร้อม-เพย์” ของไทย ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น รวมถึงเทคโนโลยีและมาตรการทางภาษีต่าง ๆ ที่สนับสนุนระบบบัญชีเดียวในปัจจุบัน เช่น

²ชื่อเรียกจอกภาพในเรื่อง 1984 ที่สามารถรับส่งสัญญาณและข้อความต่าง ๆ ได้ทั้งสองทาง โดยมีการติดตั้งไปทุกตรอกซอกซอยในทวีปโอซันเนีย เพื่อทำหน้าที่สอดส่อง ควบคุมประชาชน รวมถึงออกอากาศโฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ ด้วย

³ชื่อเรียกผู้นำสูงสุดของพรรคที่ปกครองทวีปโอซันเนียในเรื่อง 1984 โดยมีชื่อภาษาอังกฤษว่า “Big Brother” ซึ่งเป็นที่คุ้นหูกันดีนั่นเอง

⁴สิทธิที่จะถูกลืม(right to be forgotten) ดูเพิ่มเติมใน ฉัตรชัย เอมราช, สิทธิที่จะถูกลืม, วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 45 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2559) และ <http://mycomputerlaw.in.th/2011/08/europe-internet-rights-to-be-forgotten/>

การสามารถใช้บัญชีเฟซบุ๊ก เข้าสู่ระบบหรือโปรแกรมต่าง ๆ มากมายได้ หรืออย่างมาตรการทางภาษีของไทยที่สนับสนุนการจัดทำสมุดบัญชีเล่มเดียวสำหรับ SMEs ที่มีการยกเว้นจากการตรวจสอบได้ส่วน ประเมินหรือสั่งให้ เสียภาษีอากร และความผิดพลาดทางอาญาตามประมวลรัษฎากร สำหรับรายได้ที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีที่มีวันเริ่มต้นก่อนวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 หรือมูลค่าของฐานภาษี รายรับ หรือการกระทำตราสารที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559⁵ ซึ่งแม้ในทางความเป็นจริงเราอาจถกเถียงได้ว่าระบบการผูกบัญชีนั้นก่อให้เกิดความสะดวกเป็นอย่างมาก และในปัจจุบันคงยังไม่มีใครนำข้อมูลทุกอย่างไปผูกบัญชีและนำไปจัดเก็บไว้ปริมาณมากและเป็นระบบรวมศูนย์จนถึงขั้นที่อาจสร้างผลอันน่าสะพรึงกลัวได้ เช่น อาจทำให้ท้ายที่สุดเอกชนมีอำนาจบังคับถึงขนาดให้ประชาชนผูกบัญชีกับเครือข่ายของตนเพื่อจะใช้สิทธิพลเมืองที่มีต่อรัฐได้ในท้ายที่สุดแบบที่เดพปรายายในหนังสือ แต่ถ้าเราไม่มีการถกเถียงอภิปรายกันแต่เนิ่น ๆ ว่ารัฐหรือเอกชนที่มีหน้าที่จะมีขอบเขตในการจัดเก็บข้อมูลหรือผูกข้อมูลเข้ากับบัญชีผู้ใช้ได้เพียงใด อย่างไรก็ไม่มีอะไรรับประกันได้ว่าในอนาคตที่มีเทคโนโลยีล้ำสมัยขึ้น จะไม่เกิดเหตุการณ์ที่น่าหวาดกลัวเกี่ยวกับเทคโนโลยีผูกโยงทุกบัญชีในทำนองเดียวกับที่เกิดขึ้นในนิยายเล่มนี้

3.4 ความเป็นส่วนตัวกับความปลอดภัยสาธารณะและความมั่นคงของรัฐ

การที่หนังสือเล่มนี้ตั้งต้นประเด็นสำคัญหลาย ๆ ประเด็นด้วยการฉายภาพที่มีการติดกล้องขนาดเล็กไปทั่วพื้นที่ต่าง ๆ ในโลก อันเป็นหนึ่งในผลงานของเดอะ เซอร์เคิล ก็เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่ชวนให้ขบคิดถึงเรื่องการติดกล้องนิรภัยของหน่วยงานราชการตลอดจนเอกชนในพื้นที่สาธารณะที่นับวันยังมีจำนวนมหาศาลขึ้น คำถามสำคัญที่อภิปรายกันมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานคือ เราจะบริหารจัดการระหว่างความปลอดภัยสาธารณะและความมั่นคงของรัฐที่เพิ่มขึ้นจากการระดมติดกล้องนิรภัยต่าง ๆ กับความเป็นส่วนตัวของประชาชนในพื้นที่สาธารณะได้อย่างไร ประเด็นนี้จึงเป็นตัวอย่างที่ดีของการนำประเด็นขบคิดที่เกิดขึ้นรอบตัวในปัจจุบันมาผูกโยงเป็นเรื่องราวได้

3.5 การเผชิญหน้ากันในโลกสมัยใหม่ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลกับความเป็นส่วนตัว

ประเด็นที่สำคัญมากประเด็นหนึ่งในหนังสือเดอะ เซอร์เคิลนี้ก็คือการหิบบกเอาการเผชิญหน้ากันระหว่างการเปิดเผยข้อมูลกับความเป็นส่วนตัวขึ้นมาโดยการนำเสนอผ่านระบบ “บุคคลโปร่งใส” ที่ได้เกริ่นไปตอนต้น ประเด็นนี้น่าจะเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าจะมีการถกเถียงกัน

⁵โปรดดู พระราชกำหนดยกเว้นและสนับสนุนการปฏิบัติการเกี่ยวกับภาษีอากร ตามประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2558 เพิ่มเติมใน <http://www.rd.go.th/publish/56257.0.html>

มากขึ้นเรื่อย ๆ ในโลกสมัยใหม่ที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ธุรกรรมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันปัญหาภัยคุกคามต่าง ๆ ก็มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นไปด้วย การที่รัฐมีนโยบายขอข้อมูล หรือให้ประชาชนเปิดเผยข้อมูลของตน ก็อาจช่วยลดหรือแก้ไขปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ได้ แต่ในขณะเดียวกันการดำเนินการดังกล่าวก็ย่อมกระทบกับสิทธิของประชาชนต่อความเป็นส่วนตัวในฐานะเป็นสิทธิที่เขาพึงมีในพื้นที่ที่จะไม่ให้รัฐใช้อำนาจเข้ามาสอดส่องตรวจตราได้ตลอดจนสิทธิเสรีภาพอื่น ๆ ที่ประชาชนพึงมี ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ให้ได้ดุลย์กับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนคุณจะมีผลซับซ้อนและยุ่งยากมากขึ้นในยุคสมัยใหม่นี้อีกด้วย

หากเรามาพิจารณาความเห็นของฝ่ายที่สนับสนุนให้การเปิดเผย ก็จะได้เห็นจากแนวความคิดที่สะท้อนในนวนิยายเล่มนี้ว่าในเมื่อบุคคลใดไม่ได้มีอะไรเป็นความลับ ก็ไม่มีอะไรต้องปิดบัง การเปิดเผยข้อมูลทุกอย่างของตนหรือกระทั่งการให้กล้องถ่ายภาพสอดติดตัวไปด้วยตลอดเวลา ก็เป็นการสร้างความกระจ่างให้ปรากฏขึ้น ในนวนิยายเล่มนี้ จึงเป็นเรื่องที่ไม่มีอะไรเสียหาย กล่าวได้ว่าถ้าเป็นคนดีก็ไม่ต้องกลัวการเปิดเผยนั่นเอง และหากมนุษย์เราใช้ชีวิตเสมือนหนึ่งถูกจับจ้องตลอดเวลา มนุษย์ก็จะประพฤติตนให้ดีที่สุดเอง ส่วนข้ออ้างที่ว่าการปกปิดข้อมูลเพื่อทำให้เป็นความลับควรมีบ้าง แม้จะเพื่อความมั่นคงก็ฟังไม่ขึ้น (น. 287) เพราะความลับนั้นรังแต่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมต่อต้านสังคม ผิดจริยธรรม ถ้ามีการเปิดเผยข้อมูล ทุกฝ่ายก็จะรู้แผนการ ความคิดของกันและกัน และก็จะทำอะไรที่ตรงไปมาตรงมาไม่มีอะไรต้องปกปิดกันอีกต่อไป สุดท้ายความขัดแย้งตลอดจนการใช้วิธีการสกปรกกลอบโจมตีกัน ก็จะมีแต่เพียงความไว้วางใจที่มอบให้แก่กันและกัน (น. 289 และ 292) ทุกคนจะทำแต่ความดีและได้รับความรู้สึกที่ดี ๆ ต่อกัน (น. 293) โดยผู้แต่งตอกย้ำความคิดนี้ด้วยวาทกรรมที่มีการใช้กันในเนื้อเรื่องคือ “ความลับคือการโกหก การแบ่งปันคือความหวังใจ ความเป็นส่วนตัวคือห้วงโสมย” (น. 306) การดำเนินเรื่องยังชี้ให้เห็นถึงขนาดว่ารูปแบบของการเปิดเผยนี้เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย เพราะจะทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำหน้าที่ด้วยความโปร่งใส มีความรับผิดชอบเต็มรูปแบบได้ ด้วยการมีภาพลักษณ์โปร่งใสเช่นนี้จึงมีนักการเมืองจำนวนมากในเรื่องที่เข้าร่วมโครงการเพื่อที่จะได้มีการรับรองว่าตนนั้นเป็นบุคคลโปร่งใสสาธารณชนสามารถไว้วางใจให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ (น. 325)

ในส่วนฝ่ายที่ไม่สนับสนุนการเปิดเผยนั้น เดฟ เอกเกอร์ส พยายามชี้ให้เห็นถึงประเด็นในส่วนนี้ผ่านตัวละครต่าง ๆ ที่มีทัศนคติไม่ตรงกับเดอะ เซอร์เคิล ว่าเราไม่จำเป็นต้องรู้ข้อมูลทั้งหมด และมนุษย์เราก็มีข้อมูลที่ไม่อยากให้ใครได้รับรู้ (น. 431) หากรู้มากเกินไปก็อาจนำไปสู่ภาวะวิตกกังวลได้ (น. 407) นอกจากนี้การเปิดเผยข้อมูลรวมถึงการมีกล้องถ่ายภาพการกระทำทุกอย่างของตนเป็นเรื่องที่น่ากลัว ผู้คนจะไม่ใช่ตัวของตนเอง การปรึกษา พูดคุยบรรเทาทุกข์กันอย่างที่มนุษย์พึงมีให้กันกลายเป็นเรื่องต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ ต่อประเด็นนี้ก็มีผู้แสดงความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจ คือคุณ Glenn Greenwald ที่ได้กล่าวไว้ใน TED Talk เมื่อปี 2014 ตอนหนึ่งมีใจความว่า “หากคุณมั่นใจว่าคุณไม่มีอะไรต้องปกปิด ถ้าอย่างนั้นผมให้อีเมลล์ของผม แล้วคุณก็ส่งชื่อและรหัสผ่านอีเมลล์ทั้งหมด

ของคุณมาให้ผมสิ ซึ่งที่ผ่านมาก็ไม่มีใครรับข้อเสนอนี้ของผมเลย”⁶ นี่เป็นประเด็นสำคัญที่สอดรับกับสิ่งที่ เดฟ นำเสนอส่วนหนึ่งด้วย เพราะจริง ๆ แล้วการเปิดเผยข้อมูลโดยตัวมันเองอาจไม่มีอะไรน่ากลัวมาก โดยเฉพาะหากเป็นบุคคลที่มีได้มีอะไรต้องปกปิด แต่ที่น่าเป็นห่วงคืออำนาจในการเปิดเผยข้อมูล และการนำข้อมูลที่เปิดเผยไปใช้ ตลอดจนการนำอำนาจดังกล่าวนี้ไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของบุคคลบางกลุ่มต่างหากที่น่าสะพรึงกลัวอย่างยิ่ง เราไม่มีทางรู้ได้ว่าข้อมูลที่ต้องเปิดเผยไปจะถูกนำไปใช้ทำอะไร โดยใครบ้าง และมาตรการเปิดเผยข้อมูลนี้จะถูกใช้เป็นเครื่องมือของกลุ่มบุคคลใดหรือไม่ในทางกุศลหรืออกุศล เดฟ ได้สะท้อนส่วนหนึ่งของประเด็นปัญหาต่าง เหล่านี้ผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง โดยเฉพาะการตั้งคำถามว่าเดอะ เซอร์เคิล ที่เป็นผู้จัดการให้ผู้อื่นโปร่งใสแล้วตัวของเดอะ เซอร์เคิลนั้นโปร่งใสเพียงไร เหตุใดเดอะ เซอร์เคิลถึงแทบจะผูกขาดการเป็นผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรายใหญ่ของโลก ทำไมนักการเมืองที่ออกมาตั้งคำถามถึงนโยบายของเดอะ เซอร์เคิล จะต้องลงเอยด้วยการมีคดีความปริศนาต่าง ๆ ตลอด (น. 263) หรือกระทั่งเราก็ไม่อาจรู้ว่าหากมีการยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลเป็นการทั่วไปได้แล้ว อนาคตอาจต้องมีการเปิดเผยมากกว่าข้อมูลทั่ว ๆ ไปก็ได้ อย่างเช่นในฉากที่ให้อ่านเก็บไปคิดในตอน ที่ เม ฮอลแลนด์ ถึงขนาดเกิดความอยากรู้ความคิดของเพื่อนที่ป่วยไม่ได้สติบนเตียงผู้ป่วย (น. 485) เป็นต้น

3.6 การรุมประชาทัณฑ์ทางอินเทอร์เน็ต: ความน่ากลัวที่จับต้องได้แล้วในขณะนี้

ประเด็นที่ผู้แต่งยกขึ้นมา นี้ สอดรับอย่างยิ่งกับการที่สื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟสบุ๊ก มีฟังก์ชันการถ่ายทอดสด (live) ที่ผู้ใช้สมาร์ตโฟน หรือแท็บเล็ต สามารถถ่ายทอดสดสิ่งต่าง ๆ ที่ตนพบเจอเพื่อเผยแพร่ต่อผู้คนที่ต่าง ๆ ในเฟสบุ๊กได้ เทคโนโลยีนี้ตรงกับเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ในเนื้อเรื่องอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งฉากที่มีการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจับตัวผู้ต้องสงสัยว่าจะกระทำความผิด ฉากดังกล่าวชวนให้คิดถึงเหตุการณ์ที่มีการใช้ฟังก์ชัน live เพื่อถ่ายทอดเหตุการณ์ที่มีบุคลากรทางการศึกษาไทยท่านหนึ่งฆ่าตัวตายอย่างมาก อีกทั้งยังมีฟังก์ชันการให้ผู้เข้าชมแสดงความคิดเห็นกันได้สด ๆ ดังในเนื้อเรื่องอีก ซึ่งในแง่ นี้ แม้จะต่างบริบทต่างเหตุการณ์กัน แต่ก็เป็นข้อกังวลที่เห็นได้ชัดเจนจากการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เพราะเป็นการใช้อินเทอร์เน็ตละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ผู้อื่น โดยที่ผู้กระทำต่างคิดว่าสิ่งที่ตนทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง การพิมพ์ข้อความแสดงความคิดเห็นในลักษณะก่อความเกลียดชังต่อเนื่องเป็นจำนวนมากก็ไม่ต่างกันนัก ประเด็นนี้จึงแน่นอนว่าจะนำไปอภิปรายกันได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นในอนาคต เพราะแสดงให้เห็นถึงความเป็นดาบสองคมของอินเทอร์เน็ตอย่างชัดเจน กล่าวคือ แม้ว่าการที่ทุกคนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เป็นทางเลือกในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีและสร้างสรรค์ขึ้น ตัวอย่างเช่นการ

⁶“Glenn Greenwald: Why privacy matters.” TED Talk video, 4.51-5.53, posted by TED, October 2014, retrievable from https://www.ted.com/talks/glenn_greenwald_why_privacy_matters?language=en

นำไปใช้ประทุกันภายในสภาของพรรคเดโมแครต แห่งประเทศสหรัฐฯ เมื่อช่วงต้นปี การถ่ายทอด แสดงความสามารถต่าง ๆ จะมีข้อดีอยู่มาก แต่ในขณะเดียวกันก็อาจจะนำมาซึ่งการละเมิดกฎหมาย หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่ไม่น้อย อาทิ การถ่ายทอดสดการกระทำผิดกฎหมาย การละเมิดสิทธิ ในทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

4. สรุป

หนังสือเล่มนี้มีการดำเนินเรื่องได้น่าสนุก มีการนำเอาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตที่เป็นที่ถกเถียงหลาย ๆ ประเด็นมาผูกโยงเป็นเรื่องราวได้อย่างน่าติดตาม การดำเนินเรื่องด้วยการใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นโทนเรื่องหลัก ทำให้การเล่าเรื่องของเดฟสอดรับกับบริบทต่าง ๆ ในยุคสมัยใหม่นี้อย่างมาก

นิยายของเดฟเล่มนี้ ทำให้เห็นถึงอินเทอร์เน็ตในอีกแง่มุมหนึ่งทีนอกจากจะเป็นเรื่องการบันเทิง และการสืบค้นหาความรู้ทั่วไปแล้ว อินเทอร์เน็ตยังอาจดำรงตนในฐานะเป็นเครื่องมือแห่งอำนาจรัฐในยุคใหม่ที่อาจสร้างความน่าสะพรึงกลัว ตลอดจนอาจกระทบถึงความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ ตลอดจนสิทธิ และเสรีภาพต่าง ๆ ของประชาชนได้โดยง่าย ดังนั้นหากไม่มีการอภิปราย และร่วมกันหากรอบที่เหมาะสมแล้ว ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหายุกยักในอนาคตอย่างแน่นอน ไม่ว่าจะในแง่ของรัฐบาล หรือในแง่ของประชาชนเอง ดังจะเห็นได้จากเรื่องราวต่าง ๆ ที่ปรากฏในเนื้อเรื่องด้วยความที่มีประเด็นปัญหาน่าขบคิด ผสมผสานกับความเกี่ยวข้องกับปรัชญาอยู่บ้าง และมีหลายประเด็นที่ยังยากจะแยกแยะถูกผิด คำขาว เพราะเป็นประเด็นที่คลุมเครือ ออกสีเทา หรือไม่มีเกณฑ์ทั่วไปในการชี้วัดความถูกผิดชัดเจน หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะกับผู้อ่านทั่วไปที่มีพื้นความรู้ หรือมีความสนใจในประเด็นปัญหาทางสังคมอยู่บ้างพอสมควร รวมถึงต้องมีเวลาที่จะอ่านอย่างพิถีพิถัน เพราะประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้ทิ้งไว้มากมายก่อนจะเรียงร้อยหมวดปมในแต่ละตอนอีกด้วย เพราะนิยายที่ประเทืองปัญญา มีประเด็นให้คิดต่อมากมายเช่นนี้สมควรอย่างยิ่งที่เรา ๆ ท่าน ๆ จะอุทิศเวลาเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาที่ถูกตั้งประเด็นเอาไว้ในหนังสือเล่มนี้ และปัญหาที่เกิดขึ้นจริงอยู่แล้วในสังคมปัจจุบันของพวกเราเองต่อไปด้วย